

R/SOJ
Shriti Radia
shriti.radia@socialstyrelsen.se

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet ”Ett särskilt hedersbrott” (SOU 2020:57)

Justitiedepartementets dnr Ju2020/03640

Sammanfattning

Socialstyrelsen ställer sig positiv till utredningens förslag om att ett särskilt hedersbrott ska införas utifrån att det kan ha ett viktigt signalvärde samt i framtiden leda till förändrade attityder i samhället kring hedersrelaterat våld och förtryck. Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning (s. 152) att det inte bara är straffrättsliga åtgärder som krävs för att minska utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta gäller inte minst för att upptäcka och motverka den hedersrelaterade utsatthet som består av icke-kriminaliserade handlingar som syftar till kontroll och begränsningar. Socialstyrelsen tillstyrker även i huvudsak utredningens förslag vad avser de straffprocessuella reglerna samt förlagen och bedömningarna gällande regelverket för kontaktförbud. Myndigheten har inget att erinra mot de övriga förslagen i betänkandet. Nedan redogörs för synpunkter på några av förslagen.

8.3.1 Lagstiftningen mot hedersrelaterade gärningar bör omfatta en vidare krets än ”närstående”

Socialstyrelsen instämmer med förslaget om att konstruktionen av den nya brottstypen bör genomföras helt utan närståenderekvisit mot bakgrund av att den som begår denna typ av brottslighet inte behöver vara någon som brottsoffret har en relation till. I sammanhanget kan nämnas att Socialstyrelsen inom ramen för sin verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall har framfört till regeringen att närståenderekvisitet i förhållande till hedersrelaterat våld är begränsande just av de anledningarna som anförs på s. 164 i betänkandet (se prop. 2017/18:215 s. 33-36). I samband med vidare beredning om ett särskilt hedersbrott kan det finnas skäl att även se över

lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall för att inkludera exempelvis brott av hedersrelaterad karaktär som begås av annan än närstående.

8.3.4. Rekvisitet avseende heder

Socialstyrelsen instämmer i utredningens argumentation om att den som är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck är särskilt utsatt och sårbar eftersom hen ofta saknar stöd från anhöriga. Vad gäller att straffbestämmelsen även bör vara tillämplig på en ensam gärningsperson som agerat självständigt *utan någon form av stöd från andra* anser dock Socialstyrelsen att den kollektiva aspekten av hedersrelaterat våld och förtryck behöver förtydligas i detta sammanhang.

9.3 Straffprocessuella frågor

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att sekretessbelagd uppgift om målsäganden inom sjukvården i större utsträckning får tas in i ett rättsintyg och lämnas ut till myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet. Statistik från Brottsförebyggande rådet visar att det är få anmälningar relaterade till våld i nära relation som klaras upp. Som utredningen beskriver kan förslaget antas förbättra möjligheten att utreda brottsmisstankar om exempelvis fridskränkingsbrott. Det kan också antas vara en lättnad för brottsoffret att brottsutredande myndigheter får tillgång till dessa uppgifter i de fall gärningspersonen utövar press på offret att inte medverka i brottsutredningen. Socialstyrelsen vill dock lyfta att det viktigt att säkra upp brottsoffrets behov av skydd och stöd i dessa situationer.

10.2 Utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning som en förstahandsåtgärd

Socialstyrelsen anser att det är positivt att ett beslut om utvidgat kontaktförbud ska kunna vara en förstahandsåtgärd. Detta då förslaget kan antas öka skyddet för skyddspersonen genom att efterlevnaden av förbuden kan kontrolleras och överträdelser förhindras i större utsträckning. För att förslaget ska få genomslag i tillämpningen anser Socialstyrelsen att det är viktigt att det i det framtida författningskommenterare tydligt framgår, som det anges på s. 253 i betänkandet, att det i praktiken kommer anses föreligga en slags presumtion för elektronisk övervakning i de fall ett utvidgat kontaktförbud meddelas. Detta är särskilt önskvärt mot bakgrund av Åklagarmyndighetens och Polismyndighetens kartläggning av tillämpningen av kontaktförbud om kontaktförbud från 2020 (dnr A197.994/2019) där det framgår att inga av de 591 granskade ärendena i rapporten utgjorde utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud, vare sig med eller utan villkor om elektronisk övervakning. I sammanhanget vill Socialstyrelsen också framhålla att fungerande samverkan mellan polis och socialtjänst är av vikt i de situationer som ett kontaktförbud överträds då skyddspersonen kan behöva ytterligare stöd och hjälp.

10.3 Straffskalan för överträdelse av kontaktförbud

Socialstyrelsen instämmer i utredningens förslag om ändrad straffskala för överträdelse av kontaktförbud samt att ansvarsfrihetsregeln ersätts med böter i ringa fall. Myndigheten delar utredningens uppfattning på s. 260 i betänkandet om att ansvaret för om ett kontaktförbud ska bestå bör ligga på staten och inte på skyddspersonen.

10.4.1 Den svenska regleringen är effektiv i ett helhetsperspektiv

Socialstyrelsen anser att det skulle finnas fördelar med att införa en möjlighet om interimistiskt kontaktförbud, dvs. ett tillfälligt kontaktförbud som gäller temporärt under handläggningstiden, för att på ett effektivt sätt avlägsna en misstänkt gärningsperson från en gemensam bostad. De befintliga bestämmelserna om frihetsberövande möjliggör inte alltid detta. Exempelvis krävs misstanke om brott med en straffpåföljd på minst ett års fängelse för att en person ska kunna häktas. Dessutom är inte alltid handläggningen av kontaktförbuden så snabb som det är tänkt. Av Åklagarmyndighetens och Polismyndighetens kartläggning av tillämpningen av kontaktförbud (dnr A197.994/2019) granskades 31 ärenden avseende gemensam bostad. Totalt 67,7 procent av dessa granskade ärenden handlades inom tidsfristen på fyra dagar. Sammantaget innebär detta att det i praktiken finns risk för att det uppstår ett glapp från att en gärningsperson släpps från ett frihetsberövande till att ett kontaktförbud meddelas. En möjlighet att meddela interimistiskt kontaktförbud inom exempelvis 24 timmar skulle öka skyddet och tryggheten för skyddspersonen som då skulle ha möjligheten att stanna kvar i sitt hem istället för att fly till ett tillfälligt boende.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Erik Höglund. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Mariana Näslund Blixt deltagit. Juristen Shriti Radia har varit föredragande.

För Socialstyrelsen

Erik Höglund

Shriti Radia